

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
AUDİTORLAR PALATASI**

**AUDİTOR TƏŞKİLATLARI VƏ SƏRBƏST AUDİTORLAR
TƏRƏFİNDƏN AUDİTOR XİDMƏTLƏRİNİN DƏYƏRİNİN
TÖVSIYYƏ OLUNAN MİNİMUM HƏDLƏRİNDƏN AŞAĞI QİYMƏTƏ
BAĞLANMIŞ AUDİT MÜQAVİLƏLƏRİNİN
TƏDQIQI ÜZRƏ
METODİK GÖSTƏRİŞ**

**(Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası Şurasının
2017-ci il 25 avqust tarixli 289/2 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir)**

Bakı 2017

MÜNDƏRİCAT

Ümumi müddəalar

1. Minimum hədlərin tətbiqi qaydası.....3
2. Təvsiyə olunan minimum hədlərə riayət olunmasına nəzarət4
3. Yarımillik və illik hesabatlar əsasında nəzarət.....5
4. KNK-nin apardığı yoxlamalar əsasında nəzarət.....5
5. Digər nəzarət formaları.....6
6. Maraqların toqquşması və etika məsələləri.....7

Ümumi müddəalar

Bu metodik göstəriş, Azərbaycan Respublikasında “Auditor xidmətinin inkişaf konsepsiyası”nda (2012-2020-ci illər) həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrasının təqvim planının 7-ci “Auditdə şəffaflığın artırılması, haqsız rəqabət və korrupsiyaya qarşı mübarizə” bölməsinə, Auditorlar Palatasının 2017-ci il üzrə iş planının 1.14-cü "Auditor fəaliyyəti ilə əlaqədar proqramlar, təlimatlar, tövsiyələr və metodik göstərişlərin hazırlanması" bəndinin icrasına dair təsdiq edilmiş Plan-proqramın 2-ci "Auditor təşkilatları və sərbəst auditorlar tərəfindən auditor xidmətləri dəyərinin tövsiyə olunan minimum hədlərdən aşağı qiymətə bağlanmış audit müqavilələrinin tədqiqi üzrə metodik göstərişin hazırlanması" yarımbəndinə müvafiq olaraq tərtib edilmişdir.

Bu metodik göstəriş Azərbaycan Respublikasının ərazisində auditor xidmətlərinin tövsiyə olunan minimum hədlərinə auditorlar tərəfindən əməl olunmasına nəzarətin təşkili və həyata keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Metodik göstərişin əsasını Azərbaycan Respublikasında “Haqsız rəqabət haqqında”, “Auditor xidməti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunları”, Beynəlxalq Audit Standartları, Peşəkar Mühasiblərin Etika Məcəlləsi, “Azərbaycan Respublikasının ərazisində göstərilən auditor xidmətlərinin dəyərinin tövsiyə olunan minimum hədləri”nə və “Auditor xidməti bazarında haqsız rəqabətin əlamətləri”nə dair materiallar, Auditorlar Palatasının müvafiq normativ sənədləri və hüquqi aktlar təşkil edir.

1. Minimum hədlərin tətbiqi qaydası

- 1.1. Təsərrüfat subyekti ilə auditor təşkilatı və ya sərbəst auditorlar (“auditor” /”auditorlar”) arasında qarşılıqlı razılaşma əsasında işin həcmindən asılı olaraq minimum hədlərdən yuxarı qiymətlə müqavilələr bağlanır.
- 1.2. Audit olunan təsərrüfat subyektini təsdiq olunmuş hədlər üzrə bir neçə meyar üzrə təsnifləşdirmək mümkündürsə, onda ən yüksək həddin müəyyən edildiyi meyar qrupu üzrə qiymət əsas götürülür.
- 1.3. İllik maliyyə (mühasibat) hesabatlarının auditi ilə bağlı müqavilə bağlanan təsərrüfat subyektlərinin illik dövriyyəsi 50000 (əlli min) manatadək olduqda, auditor xidmətinin müqavilə qiyməti təsərrüfat subyekti ilə auditor təşkilatı və ya

sərbəst auditorlar arasında minimum hədd nəzərə alınmadan qarşılıqlı razılaşma əsasında müəyyən edilir.

- 1.4. Təsərrüfat subyektinin müvafiq göstəriciləri minimum hədlərin müəyyən edildiyi cədvəl üzrə qeyd olunan meyarların ən yuxarı həddindən yüksək olarsa, göstəriləcək peşəkar xidmətin həcmi, təsərrüfat subyektinin fəaliyyətinin sahəvi xüsusiyyətləri, işçi sayı və risklərin dərəcəsindən asılı olaraq tövsiyyə olunan minimum hədlərin maksimum həddindən yuxarı məbləğdə müqavilələr bağlanır.
- 1.5. Səhmlərin və payların nəzarət paketi dövlətə məxsus olan təşkilatlar üzrə müqavilə qiymətinin minimum həddi “Dövlət satınalmaları haqqında qanun” un tələbləri nəzərə alınmaqla, minimum hədlərin təsnifləşdirildiyi cədvəl üzrə təsdiq edilmiş meyarlar əsasında müəyyən edilir.
- 1.6. Azərbaycan Respublikasında infilyasiya (qiymət indeksinin dəyişməsi) və audit bazarının vəziyyəti nəzərə alınaraq minimum hədlərə hər ilin sonunda Auditorlar Palatasının Şurasında yenidən baxılır.

2. Tövsiyyə olunan minimum hədlərə riayət olunmasına nəzarət

- 2.1. Tövsiyyə olunan minimum hədlərə auditorlar tərəfindən riayət olunmasına nəzarət Auditorlar Palatasının Şurası və “Dempinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə komitəsi (“Anti-dempinq komitəsi”), “Keyfiyyətə nəzarət komitəsi” (“KNK”), “Analitik informasiya və təhlil şöbəsi” (“AİT”) və “Auditin keyfiyyətinə nəzarət şöbəsi” (“AKN”) ilə qarşılıqlı əlaqəli surətdə və aşağıdakı formalarda həyata keçirilir:
 - a) Auditorlar tərəfindən Auditorlar Palatasına təqdim olunan yarımillik və illik hesabatlar əsasında;
 - b) AKN şöbəsinin apardığı yoxlamalar əsasında;
 - c) Auditorlar Palatasına ünvanlanmış müraciətlər əsasında;
 - d) Kütləvi informasiya vasitələrində haqsız rəqabətlə bağlı dərc olunmuş əlaqəli məlumatlar əsasında;
 - e) Digər mənbələrdən daxil olmuş məlumatlar əsasında.

2.2. Qeyd olunmuş əsaslarda araşdırılma aparılması üçün yazılı məlumatlar qəbul edilir.

3. Yarımillik və illik hesabatlar əsasında nəzarət

3.1. Auditorlar tərəfindən təqdim edilmiş yarımillik və illik hesablara əsasən AİT şöbəsi auditorların bağladığı müqavilələr üzrə, nəzərdə tutulmuş müddətlərdə icmal təhlil sənədi hazırlayır. Bu sənədin surəti 1 (bir) həftə müddətində Anti-dempinq komitəsinə və AKN şöbəsinə elektron və yazılı formada tədqim edilir.

3.2. Anti-dempinq komitəsi ilkin məlumatların təhlili yolu ilə tövsiyyə olunan minimum həddlərdən aşağı olan müqavilələri auditorlar üzrə təsnifləşdirir və ilkin araşdırma aparır.

3.3. Kənarlaşma aşkar edimiş müqavilələrlə bağlı uyğunsuzluğa yol vermiş auditorlara məktub bildiriş göndərilir. Məktub-bildirişdə aşkar edilmiş müqavilələrlə bağlı auditorlardan 30 gün ərzində səbəbləri göstərilməklə yazılı izahedici arayış tələb edilir.

3.4. Göstərilmiş müddətdə arayış təqdim edildiyi halda, arayışda göstərilmiş səbəblər Anti-dempinq komitəsi tərəfindən araşdırılır. Minimum həddlərdən aşağı qiymətlərin tətbiq edilməsi ilə bağlı əsaslandırılmış səbəblər olduqda, uyğunsuzluğa yol vermiş auditorlara inzibati tədbirlər tətbiq olunmur. Əsassız olaraq minimum həddlərdən aşağı qiymətlə müqavilə bağlamış auditora qarşı intizam tədbirləri görülməsi üçün Auditorlar Palatasının Şurasına təqdimat göndərilir.

3.5. Göstərilmiş müddətdə auditorlar tərəfindən məktuba cavab verilmədikdə, Anti-dempinq komitəsi tərəfindən AKN şöbəsinə növbədən kənar yoxlama aparılması üçün müraciət olunur.

4. KNK-nin apardığı yoxlamalar əsasında nəzarət

4.1. KNK-nin apardığı yoxlamaların əhatə dairəsinə minimum hədlərə əməl olunması vəziyyətinin araşdırılması daxildir.

4.2. Yoxlama zamanı minimum həddlərdən aşağı müqavilə bağlanması halları aşkar edildikdə, AKN şöbəsi yoxlama aktında ayrıca qeyd aparır.

- 4.3. Aşkar edilmiş faktın əhəmiyyətliliyindən asılı olaraq, AKN şöbəsi müvafiq faktarı operativ qaydada və ya yoxlama bitdikdən sonra aidiyyatı olaraq Auditorlar Palatasının Şurasına və eyni zamanda Anti-dempinq Komitəsinə göndərir.
- 4.4. Anti-dempinq komitəsi göndərilmiş faktları nəzarətə götürərək, aşkar edilmiş halların davamlı olub-olmadığını müəyyən etmək üçün araşdırma aparır. Aparılmış araşdırmanın nəticələri Auditorlar Palatasının Şurasına, KNK-nə və AKN şöbəsinə təqdim edilir.
- 4.5. Araşdırmanın nəticələri əsasında AP Şurası tərəfindən müəyyən edilmiş müvafiq inzibati tədbirlər həyata keçirilir.

5. Digər nəzarət formaları

- 5.1. Auditorlar tərəfindən digər auditorların minimum hədlərə riayət etməməsi ilə bağlı Auditorlar Palatasına müraciətlər daxil olduqda, Anti-dempinq komitəsi müraciəti araşdırır. Bunun üçün müraciətdə göstərilmiş faktlar AHT şöbəsi və AKN şöbəsinin iştirakı ilə müzakirə edilir və məlumatlar üzləşdirilir.
- 5.2. Müraciətdə göstərilmiş faktlar öz təsdiqini tapdıqda, Anti-dempinq komitəsi bu hala yol vermiş auditorla bağlı AP Şurasına inzibati tədbirlərin tətbiq edilməsi üçün təqdimat göndərir.
- 5.3. Müraciətdə göstərilmiş faktlar öz təsdiqini tapmadıqda, Anti-dempinq komitəsi müraciət etmiş auditora qarşı inzibati tədbirlərin tətbiq edilməsi üçün AP Şurasına təqdimat göndərir.
- 5.4. Hər iki halda araşdırmanın nəticəsi ilə bağlı müraciət etmiş auditora məktub göndərilir.
- 5.5. Auditorlar Palatası müraciətin müəllifi və məzmununun məxfiliyini təmin edir.
- 5.6. Auditor xidmətlərinin sifarişçisi olan təşkilatlar tərəfindən Auditorlar Palatasına ünvanlanmış müraciətlər və KİV məlumatları əsasında nəzarət də 5.1-5.5 bəndlərin müddəalarına uyğun aparılır.

6. Maraqların toqquşması və etika məsələləri

- 6.1. Öz peşəkar fəaliyyəti zamanı Auditorlar Palatasının təsdiq etdiyi minimum hədlərə riayət etməyən Auditorlar Palatasının Komitə rəhbərləri və şöbə müdirləri onların fəaliyyəti ilə bağlı olan müvafiq araşdırmalarda iştirak edə bilməz və son qərarların qəbuluna təsir edə bilməz.
- 6.2. Bu metodiki göstərişin 2.1-ci bəndində göstərilən hallar aşkar edildiyi zaman uyğunsuzluğa yol vermiş auditorların fəaliyyətində birbaşa və dolayı yolla maraqlı olan müvafiq komitə üzvləri və Auditorlar Palatasının səlahiyyətli şəxsləri araşdırma başlamazdan öncə maraqlı tərəf olduğunu yazılı surətdə dərhal bildirməli və araşdırmalarda iştirak etməməlidir. Vaxtında açıqlama verməyən və araşdırmalarda iştirak edən, araşdırmaların nəticələrinə təsir edən komitə üzvləri və səlahiyyətli şəxslər barədə Auditorların Peşə Etikası və üzvlük komitəsi və Palatanın Şurası tərəfindən müvafiq inzibati tədbirlər görülür.

METODİK GÖSTƏRİŞİ HAZIRLADI:

Üzeyir FƏTİYEV – Palatanın Şurası yanında Dempinq və haqsız rəqabətə qarşı mübarizə üzrə komitənin sədri, sərbəst auditor

RƏYÇİLƏR:

Nəcəf TALİBOV - Palata sədrinin elmi-metodik məsələlər üzrə müşaviri

Zamin HÜSEYNOV - “MAK AZƏRBAYCAN LTD” MMC-nin direktoru